

Päivi Lindberg

14.3.2018

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuntopyyntöne OKM/3/010/2018

THL:n lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle varhaiskasvatuslaiksi

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi varhaiskasvatuslaki, jolloin yhtenäistettäisiin voimassa olevia sosiaalihuollon järjestämistä koskevia ja lasten päivähoidosta annetun asetuksen varhaiskasvatusta koskevia säännöksiä liittämällä ne osaksi lakia. Lain soveltamisalaa selkiytettäisiin ja henkilökunnan kelpoisuuksista ja mitoituksista sekä tietojen käsittelystä ja salassapidosta säädettäisiin varhaiskasvatuslaissa. Näiden asioiden yhteen kokoaminen selkiyttää varhaiskasvatuksen järjestämistä kunnissa. *THL toteaa, että lakiesityksessä on useita parannuksia, jotka selkeästi edistävät lasten ja perheiden etua.*

Varhaiskasvatus on osa lapsi- ja perhepalvelujen kokonaisuutta, jota parhaillaan uudistetaan hallituksen kärkihankkeessa Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE, 2016-2018). LAPE-ohjelmassa tehtävä työ pohjustaa lapsi- ja perhepalveluiden kokonaisuuden sijoittumista osaksi rakenteilla olevaa sote-maakuntaratkaisua. LAPE-ohjelman kehittämistyössä keskeistä on ollut pohtia kuntiin jäävien sivistyspalveluiden (varhaiskasvatus ja koulu) sekä maakunnille siirtyvien sote-palveluiden yhteensovittamista. Lausunnolla olevan lakiluonnoksen perusteluissa mainitaan, mutta ei juurikaan ennakoida sote-maakuntauudistusta ja siitä aiheutuvia lainsäädännöllisiä ja palvelurakenteellisia muutoksia. Sote-uudistuksella tulee kuitenkin olemaan merkittäviä vaikutuksia sivistys- ja sote-palveluiden yhdyspintoihin, erityisesti lasten sote- ja sivistyspalveluiden monialaiseen yhteistyöhön. *THL katsoo, että hallituksen esitykseen tulee kirjata velvoite varhaiskasvatuslain HE 15/2018 ja HE 16/2018 yhteensovittamisesta tarvittavilta osin.*

Yleisiä kommentteja luonnoksesta

Lakiluonnoksen perusteluissa sivulla 58 todetaan, että "Tietovarannon ylläpitokustannukset on tarkoitus osittain kattaa sen kehittämisestä ja käytöstä hyötyviltä tahoilta eli opetus- ja kulttuuriministeriöltä, Terveyden- ja hyvinvoinnin laitokselta, Tilastokeskukselta sekä kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta tehtävillä määrärahasiirroilla. Kansaneläkelaitos ja mahdolliset muut valtion talousarvion ulkopuoliset palvelun hyödyntäjät osallistuvat sen ylläpitoon käyttömaksuin. *THL haluaa korostaa, että lähtökohtaisesti valtion virastojen välisten tiedonsiirtojen pitäisi olla maksuttomia. Esim. THL:n Sotkanetissä oleva data on rajapintojen kautta kaikkien tahojen vapaasti käytettävissä.*

Lakiluonnoksen perusteluissa sivulla 63 todetaan, että "Tietovarannon käsittelemät tietopyynnot olisivat ensisijaisesti lakiperustaisia". *THL toteaa, että suhde THL:n ylläpitämän Sotkanetin kanssa tulee selvittää.*

Lakiluonnoksen perusteluissa sivulla 66 esitetään varhaiskasvatukseen osallistumisen tilastolukuja Kuntaliiton selvityksen mukaisina. THL nostaa esiin myös seuraavat tilastoluvut:

www.thl.fi

Päivi Lindberg

14.3.2018

	1997	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015 *	2016
Kunnallinen varhaiskasvatus	219 180	200 487	186 052	204 747	209 098	211 063	211 541	211 716	211 983	209 225
Kuntien päiväkodeissa	131 980	121 076	121 848	150 928	158 182	165 762	189 477	173 980	177 331	179 526
Yksityisissä ostopalvelupäiväkodeissa	9 011	10 181	9 230	9 807	9 926	8 198	8 100	7 409	7 021	6 199
Perhepäivähoidossa	78 189	69 230	54 974	44 012	40 988	37 003	33 964	30 327	27 631	23 500
Kuntien myöntämät palvelusetelit	-	-	-	-	-	-	-	-	15 067	18 183
Yksityisissä päivähoitoissa	9 710	14 069	15 368	18 341	17 860	17 918	17 440	17 348	17 234	16 338
Varhaiskasvatus yhteensä	229 090	214 547	201 420	223 094	226 958	228 981	228 981	229 064	244 284	243 946
0-6-vuotiaat yhteensä 31.12	385 293	363 160	342 487	358 034	361 985	364 915	365 993	365 615	363 349	358 400

	1997	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kunnallinen varhaiskasvatus	58,8	55,2	54,3	57,1	57,8	57,8	57,8	57,9	58,3	58,4
Kuntien päiväkodeissa	34,2	33,5	35,0	42,1	43,7	43,3	46,3	47,5	48,8	50,1
Yksityisissä ostopalvelupäiväkodeissa	2,3	2,8	2,7	2,7	2,7	2,2	2,2	2,0	1,9	1,7
Perhepäivähoidossa	20,3	18,9	16,6	12,3	11,3	10,3	9,3	8,4	7,6	6,5
Kuntien myöntämät palvelusetelit	-	-	-	-	-	-	-	-	4,1	5,1
Yksityisissä päivähoitoissa	2,5	3,9	4,5	5,1	4,9	4,9	4,8	4,7	4,7	4,6
Varhaiskasvatus ilman palveluseteleitä	59,3	59,1	58,8	62,3	62,7	62,7	61,6	62,7	63,1	62,9
Varhaiskasvatus yhteensä (ml. palvelusetelit)	-	-	-	-	-	-	-	-	67,2	68,1

*) Mukaan lukien (ml.) palvelusetelit vuodesta 2015 alkaen

THL Tilastoraportti 29/2017

THL esittää lisäystä lakiluonnoksen perusteluissa sivun 106, 4. kappaleen lauseeseen: "Henkilötunnuksen siirtyminen johtuisi muun muassa Kelan, Tilastokeskuksen ja THL:n lakisääteisistä tietotarpeista".

Lukukohtaiset kommentit

1. Luku (Yleiset säännökset)

1 §:ssä toimintamuotojen selkiyttäminen vahvistaa varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten ja heidän perheidensä oikeutta monimuotoisiin varhaislapsuuden palveluihin. Avoimen varhaiskasvatuksen lisääminen päiväkotitoiminnan ja perhepäivähoidon rinnalla on tervetullut lisäys. 3 §:n viimeisessä momentissa todetaan, että avoimessa varhaiskasvatustoiminnassa noudatetaan varhaiskasvatukselle määriteltyjä tavoitteita toimintaan soveltuvalla tavalla. Koska myöskään henkilöstöä koskevat kelpoisuusehdot (luku 6) eivät 1 §:n mukaan koske avointa varhaiskasvatustoimintaa, jää määrittely kokonaisuudessaan epämääräiseksi ja käytännössä antaa mahdollisuuden järjestäjän itse määritellä avoin toiminta haluamallaan tavalla. Lain perusteluissa todetaan, että (s.71) "Avointa toimintaa järjestämällä kunnat tosiasiallisesti voivat vaikuttaa lakisääteisen velvollisuutensa, päiväkodeissa tai perhepäivähoidossa järjestettävän varhaiskasvatuksen kysyntään". THL:n mielestä avoin toiminta tulisi tehdä perheille todelliseksi vaihtoehdoksi määrittelemällä sille selkeät reunaehdot kuten velvoittavuus suhteessa 3 §:n tavoitteisiin sekä henkilöstölle kelpoisuusvaatimukset.

Avoimen varhaiskasvatustoiminnan järjestämisvastuun todetaan olevan kunnalla tai kuntayhtymällä. THL korostaa, että avoin varhaiskasvatus nähdään keskeisenä osana myös tällä hetkellä toteutettavan hallituksen kärkihankkeen Lapsi- ja perhepalveluiden -muutosohjelman (LAPE) perhekeskus -toimintamallia, jonka järjestämisestä tulee vastaamaan sote -maakunta. Avointa varhaiskasvatustoimintaa koskevissa perusteluissa on tähdellistä mainita tämä yhteys, minkä vuoksi THL ehdottaa seuraavaa lisäystä lain perusteluihin: (s.71) Avoimella varhaiskasvatustoiminnalla voitaisiin tarpeen mukaan täydentää varhaiskasvatuksen palveluvalikoimaa ja tarjota vaihtoehtoja lasten ja perheiden erilaisiin tarpeisiin. Kunta voi sopia avoimen varhaiskasvatustoiminnan järjestämisestä yhteistyössä maakunnan lapsi- ja perhepalvelujen (perhekeskus) kanssa osana matalan kynnyksen palvelukokonaisuutta.

Lisäksi todetaan (s.71), että "Kunnan ja kuntayhtymän järjestämän avoimen varhaiskasvatustoiminnan sääntelemistä voidaan pitää tarkoituksenmukaisena, sillä avointa toimintaa järjestämällä kunnat tosiasiallisesti voivat vaikuttaa lakisääteisen velvollisuutensa, päiväkodeissa tai perhepäivähoidossa järjestettävän varhaiskasvatuksen kysyntään". THL ehdottaa lisättäväksi: Avointa varhaiskasvatustoimintaa järjestämällä kunnat edistävät lasten ja perheiden terveyttä ja hyvinvointia, tukevat vanhempien kasvatustehtävää, tarjoavat vaihtoehtoisen

www.thl.fi

Päivi Lindberg

14.3.2018

mahdollisuuden kotona hoidettaville lapsille saada varhaiskasvatusta ja vahvistavat varhaiskasvatuksen saatavuutta lähipalveluna yhteistyössä maakunnan lapsi- ja perhepalvelujen (perhekeskus) kanssa.

1 §:n viimeisen momentissa todettu päiväkodin esiopetuksessa sovellettava päiväkodin ryhmäkoko ja henkilöstömitoitus selkiyttää esiopetuksen toteuttamista.

2. Luku (Varhaiskasvatuksen järjestäminen)

Varhaiskasvatuksen arvoperustan kytkeminen lapsen edun ja oikeuksien näkökulmaan (4 §) on kannatettavaa ja linjassa Suomen perustuslain, YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen ja muiden kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kanssa. Lapsen etu on velvoittava periaate, jonka toteuttaminen vaatii osaamista. THL esittää, että lain perusteluihin lisättäisiin maininta LOS:n ja lasten edun toteuttamiseen liittyvän koulutuksen tarpeellisuudesta.

Varhaiskasvatukselle määriteltyjen 10 tavoitteen (3 §) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on myös tukea lapsen vanhempaa tai huoltajaa kasvatustyössä. Perheen hyvinvoinnilla on tärkeä merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Tämän vuoksi THL esittää lisättäväksi 7 §:n toiseen momenttiin "...Varhaiskasvatuksen järjestäjän on tarpeen mukaan toimittava yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavien tahojen kanssa lapsen ja perheen tarvitseman tuen ja palvelujen kokonaisuuden arvioimiseksi, suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi".

3. Luku (Oikeus varhaiskasvatukseen)

12 § määrittelee kaikille lapsille oikeuden varhaiskasvatukseen 20 tuntia viikossa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on aiemmin lausuessaan OKM:lle hallituksen esityksestä laiksi varhaiskasvatustilain muuttamisesta (THL/1119/4.00.00/2015), sekä kuulemislausunnossaan sivistysvaliokunnalle (THL/34/4.00.00/2015) todennut, että tuolloin lausuttavana ollut subjektiivisen varhaiskasvatuksen rajoittamista koskeva muutos ei ole kannatettava. THL ei edelleenkään pidä perusteltuna subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajoittamista osa-aikaiseksi.

Alle kouluikäisten lasten vanhemmista valtaosa on kokopäiväisessä ansiotyössä tai opiskelee. Vuoden 2016 tilastoraportin (THL) mukaan osapäiväisen varhaiskasvatuksen osuus kaikista varhaiskasvatuksesta olevista lapsista oli kasvanut vain 4 % edellisvuodesta, jolloin vielä oli voimassa laajempi subjektiivinen oikeus. Velvoite lapsen kokopäiväisen varhaiskasvatuksen tarpeen osoittamisesta koskee siis suurinta osaa varhaiskasvatuksen piirissä olevien lasten vanhemmista. 19 §:n mukaan vanhemman tai huoltajan on kunnan päättämin määräjain esitettävä selvitys laajemman varhaiskasvatuksen edellytyksistä. Todisteiden edellyttäminen työsuhteen kokopäiväisyydestä aiheuttaa ylimääräistä vaivaa vanhemmille ja heidän työnantajilleen. Lisäksi sosiaaliin perusteisiin (lapsen kehitys ja tuen tarve sekä perheen olosuhteet) kohdistuva arviointi saattaa leimata lapsia ja perheitä. Tämä oli painava peruste sille, että tarveharkinnasta haluttiin luopua säädettäessä subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta 1990-luvulla.

Subjektiivisella varhaiskasvatus- ja päivähoito-oikeudella on koulutuspoliittisen merkityksen lisäksi keskeinen perhepoliittinen, työvoimapolitiittinen ja tasa-arvo-politiittinen merkitys. Subjektiivisen oikeuden rajoittaminen 20 tuntiin viikossa toi muutoksen siihen perhepolitiikan periaatteeseen, että perheet valitsevat miten heidän lastensa hoito järjestetään. Varhaiskasvatusoikeuden rajoittaminen osa-aikaiseksi on merkinnyt sitä, että pirstaleisessa tai epävakaassa työsuhteessa tai työttöminä olevien vanhempien lasten varhaiskasvatukseen osallistuminen saattaa vaikeutua riippuen siitä miten kunta soveltaa oikeuden rajoitusta.

Epätyyppillisen työn ja lastenhoidon yhdistämisen ongelma koskettaa erityisesti äitejä. Pienten lasten äidit ovat usein määräaikaisessa työsuhteessa ja heillä työsuhteiden väliin saattaa tulla taukoja. Myös osa-aikatyö on ennen kaikkea äitien työaikamuoto (isistä osa-aikatyötä tekee 3 % riippumatta lasten iästä). Osa-aikatyö on Suomessa yleisimmin 30 tuntia viikossa ja keskimäärinkin 20 tuntia

www.thl.fi

Päivi Lindberg

14.3.2018

viikossa. 20 tunnin varhaiskasvatus ja hoito ei siis kata edes osa-aikatyössä olevien vanhempien lasten hoitotarvetta. Ongelmia voi tulla myös perheissä, joissa vanhempien ansiotyö ei rakennu säännöllisestä kokoaikaisesta päivätyöstä, kuten itsensä työllistävillä, ammatinharjoittajilla ja freelancereilla. Kokoaikaisen työnteon osoittaminen voi olla vaikeaa, kun työ koostuu paloista. Myös työttömien vanhempien työnhaku tai nopea työpaikan vastaanottaminen voi vaikeutua, jos lapsi voi olla päiväkodissa vain osa-aikaisesti.

Vuoden 2016 lopussa joka neljäs kotihoidon tuella hoidettu lapsi oli kolmivuotias tai sitä vanhempi. Vanhempien sisarusten voi olla vaikea osallistua varhaiskasvatukseen, jos kunta soveltaa osa-aikaista varhaiskasvatusoikeutta ja toteuttaa sen niin, että isompien sisarusten vieminen päiväkotiin on vauvaperheessä vaikea järjestää. Kunnat ovat saattaneet selkeästi suositella vanhemmille, että alle kouluikäiselle sisarukselle riittävät erilaiset avoimen varhaiskasvatuksen toiminnot.

Tulee myös huomoida, että perhetilanteita ei pystytä tyhjentävästi kuvaamaan, jolloin osa lapsista jää kokonaan varhaiskasvatuksen ulkopuolelle.

Lyhennetty oikeus osallistua varhaiskasvatukseen on aiheuttanut kunnissa käytännön ongelmia palvelun organisoinnissa sekä osin heikentänyt varhaiskasvatuksen laatua. Valtioneuvoston kanslian vuonna 2017 teettämän raportin (Selvitys varhaiskasvatuksen lainsäädännön muutosten vaikutuksista) mukaan joidenkin kuntien päiväkodeissa lapsiryhmien kokoonpanot ovat moninaisia, lapset ryhmissä vaihtuvat usein ja lasten määrä ryhmissä on kasvanut. Työntekijät ja vanhemmat arvioivat näitä muutoksia kriittisesti. Työntekijät eivät yhtä hyvin kuin ennen pystyneet huomioimaan lapsia yksilöllisesti. Myös levottomuus, melu, tilojen ahtaus ja vaaratilanteet olivat lisääntyneet päiväkodeissa. Vanhempien kritiikki muutoksia kohtaan kohdentui lasten ja perheiden tasavertaisuuteen sekä lasten kaverisuhteiden pysyvyyteen.

THL:n kanta on, että lasten ja perheiden eriarvoisuuden vähentämiseksi, ja jotta perheet voivat aidosti valita omien tarpeidensa mukaisen varhaiskasvatus- ja hoitojärjestelyn, kokopäiväinen subjektiivinen oikeus tulisi palauttaa lakiin.

13 §:n uusi säädös vuorohoidosta epätyypillisiin aikoihin järjestettävänä varhaiskasvatuksena on kannatettava ja tarpeellinen. Korkealaatuisen vuorohoidon turvaamiseksi vuorohoitoa koskevat kaikki ne säännökset kuin muuta, päiväaikaan tarjottavaa varhaiskasvatusta.

6. Luku (Henkilöstö, kelpoisuusvaatimukset ja niiden siirtymäsäännökset)

Lakiluonnoksessa esitetään säädettäväksi varhaiskasvatuksen henkilöstön ammattinimikkeistä ja kelpoisuuksista. Kuitenkin opetusalan muun henkilöstön kelpoisuuksista ei säädetä lailla, vaan erillisellä asetuksella opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (1998/986). *THL:n kanta on, että kelpoisuuksista olisi hyvä säätää muun opetustoimen henkilöstön kanssa yhtenäisesti.*

Kelpoisuuksien ja ammattinimikkeiden tulee perustua alalla tarvittavaan osaamiseen ja sen kehittymiseen. Tästä huolimatta lakiluonnoksen perusteluissa ei esitetä minkäänlaisia perusteluja eri ammattinimikkeiden ja erilaisen osaamisen tarpeelle varhaiskasvatuksessa eikä sitä, minkälaisiin tehtäviin eri tehtävänimikkeet kelpoistavat.

31 §:ssä esitetty päiväkodin johtajan kelpoisuus tulisi määritellä uudelleen. *THL:n mielestä on päiväkotityön moniammatillisen luonteen vuoksi perusteltua, että myös ylemmän AMK-tutkinnon ja tarvittavat pedagogiset lisäopinnot suorittanut henkilö on kelpoinen päiväkodin johtajan tehtävään. Lisäksi THL:n mielestä pykälässä mainittu riittävä johtamistaito on epämääräinen ja vaatii täsmennystä. Pykälässä ja sen perusteluissa tulisi ottaa kantaa siihen, millaista johtamiskokemusta ja osaamista vaaditaan, esimerkiksi johtajuusopintojen sisältymistä tutkintoon tai erillisiä johtajuusopintoja (esim. JET).*

www.thl.fi

Päivi Lindberg

14.3.2018

7. Luku (Henkilöstön mitoitus, rakenne ja täydennyskoulutus ja niiden siirtymäsäännökset)

Luonnoksessa esitetään varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteeksi ns. 1+1+1 -malli, jossa kolmanneksella henkilöstöä olisi varhaiskasvatuksen opettajan, kolmanneksella sosionomin ja kolmanneksella lastenhoitajan kelpoisuus. Tämä on kannatettavaa, sillä varhaiskasvatustyö on olemukseltaan moniammatillista osaamista vaativaa, jossa ns. educare -periaate on ollut suomalaisen varhaiskasvatuksen vahvuus. Varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet vaativat pedagogista osaamista ja lapsen kehityksen tuntemista, mutta myös esim. lapsen tukemista tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä (7) tai lapsen vanhemman kasvatustyön tukemista (10). Moniammatillinen henkilöstörakenne mahdollistaa erilaiset osaamiset päiväkodeissa.

37 §:ssä on kuitenkin lisäys, jonka mukaan henkilöstöstä vähintään kahdella tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus, joista vähintään puolella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Säännöksen uudelleen muotoilulla, jota perustellaan tekniseksi, säädetään siitä, että sosionomin koulutuksen saaneiden AMK -tutkinnon suorittaneet voidaan myös jättää kokonaan palkkaamatta. Säännös rikkoo esitetyn henkilöstörakenteen peruseriaatetta ja toteutuessaan yksipuolistaisi henkilöstörakennetta ja varhaiskasvatuksen osaamista sekä kaventaisi sosionomikoulutuksen saaneiden työllistymismahdollisuuksia varhaiskasvatukseen. *THL esittää muutosta 37 §:ään siten, että siitä poistetaan sana vähintään "...josta puolella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus". Tällainen kirjaus varmistaisi esitetyn 1+1+1 malliin pohjautuvan monialaisen osaamisen.*

THL esittää lisäksi, että liitteessä 2 olevan varhaiskasvatusasetuksen luonnoksen 1 §:n viimeinen momentti poistetaan. Ajallisesti lyhyempi toiminta-aika ei muuta toiminnan luonnetta ja siksi ei ole perusteltavissa, että suhdeluku alle viisi tuntia päivässä varhaiskasvatuksessa olevien lasten osalta olisi suurempi kuin muussa toiminnassa.

8. Luku (Salassapito ja tietojen vaihto)

Esityksen mukaan tietojen luovuttamiseen ja oikeuteen saada yksittäistä lasta koskevia salassa pidettäviä tietoja ei enää sovellettaisi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia (asiakaslaki, 812/2000). Asiakirjasalaisuuden, vaitiolovelvollisuuden ja hyväksikäyttökiellon osalta ehdotuksen mukainen sääntely vaikuttaa riittävältä.

Asiakaslain 16 § - 17 § velvoittavat menettelyyn, jonka mukaan asiakkaan tai hänen laillisen edustajansa suostumus salassa pidettävien tietojen luovuttamiseen on pääsääntöisesti pyydettävä. Tässä esityksessä suostumuksen pyytäminen jää perusteluosion tasolle (s.93). *THL toteaa, että toimiminen asiakkaan kanssa avoimesti ja luottamusta herättävästi on kuitenkin äärimmäisen tärkeää yhteistyön ja siten lapsen edun kannalta ja tätä menettelyä tukisi, jos asiasta säädettäisiin lain tasoisesti.*

Ehdotettu sääntely kaventaa piiriä, joille salassa pidettäviä tietoja voidaan luovuttaa. Toisaalta ehdotetun 40.2 §:n mukaan tietoja voitaisiin luovuttaa ammattilaisille, jotka osallistuvat tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin. Näin esimerkiksi lastensuojelun, lapsiperheiden sosiaalipalveluiden ja neuvolan kanssa voitaisiin tehdä yhteistyötä ilman että on välttämätöntä tehdä erikseen ilmoitusta tai yhteydeottoa. *THL painottaa, että tässäkin kohtaa on tarpeen korostaa asiakkaan kanssa tehtävän yhteistyön tärkeyttä ja luvan pyytämisen ensisijaisuutta.*

Myös edellytykset tiedon luovuttamiseen kapenevat ehdotun sääntelyn myötä. Esimerkiksi asiakaslain 17 § 1 momentti antaa laajahkosti mahdollisuuden luovuttaa salassa pidettävää tietoa esim. silloin, kun se on tarpeen asiakkaan hoidon, huollon tai koulutuksen tarpeen selvittämiseksi tai järjestämiseksi. Ehdotetun sääntelyn mukaan luovuttamisen perusteena on varhaiskasvatuksen järjestäminen ja tuen tarpeen arviointi. Ottaen huomioon varhaiskasvatuksen luonne ja keskeiset

www.thl.fi

Päivi Lindberg

14.3.2018

varhaiskasvatuksen yhteistyötahot voitaneen kuitenkin ajatella, etteivät muutokset aiheuta tilanteita, joissa tarpeen vaatiessa yhteistyötä ei voitaisi tehdä tai tietoja luovuttaa.

13. Luku (Varhaiskasvatuksen tietovaranto)

Lakiluonnoksen perusteluissa sivulla 106 todettuun lauseeseen tulisi lisätä THL: *Henkilötunnuksen siirtyminen johtuisi muun muassa Kelan, Tilastokeskuksen ja THL:n lakisääteisistä tietotarpeista.*

66 §:n tietovarannon käyttötarkoitusta kuvaavan 3 momentin mukaan henkilöllä tai tämän laillisella edustajalla on on itseään tai edustamaansa koskeviin tietoihin katselu oikeus. Julkisuuslain 11 § -12 §:ssä on säädetty tilanteista, joissa oikeutta itseään tai edustamaansa henkilöä koskeviin tietoihin voidaan rajoittaa. *On tilanteita, joissa on tarpeen evätä huoltajan oikeutta saada lastaan koskevaa tietoa.* Tyypillisimpiä ovat tilanteet, joissa on tehty ilmoitus poliisille lapseen kohdistuneesta rikoksesta ja huoltajaa tai tälle läheistä epäillään ko. rikoksesta. On tärkeää, ettei huoltaja saa liian varhain tätä tietoa. Lapsi voi tiedon vuoksi joutua kotonaan vaaraan ja esitutkinta voi vaarantua. Ilmoituksen tekemisen ohjeistuksissa sanotaan, että itse ilmoitus ei jää ilmoituksen tekijän rekisteriin mutta on mainittava, että ilmoitus on tehty. Lisäksi rikosepäilyyn liittyvät havainnot aiemmalta ajalta saattavat myös tulla katselu-oikeuden kautta epäillyn tietoon, mikä myös voi hankaloittaa lapsen tilannetta ja esitutkintaa. Toinen tilanne on, jossa lapsi on otettu huostaan eikä hänen olinpaikkaansa voida kertoa huoltajalle LSL 62.3 §:n mukaisesti. Rajoitusta käytetään harvoin, mutta silloin sille on lapsen turvallisuuden kannalta perusteet, joten tietoa ei tulisi saada varhaiskasvatuksesta.

THL esittää lisättäväksi lain perusteluosioon, että varhaiskasvatuksen tietovarantoa tulisi kehittää yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteisten asiakastietojen kanssa.

14. Luku (Voimaantulo)

Lakiluonnoksen perusteluissa sivulla 113 varhaiskasvatuksen tietovarantoa koskevan siirtymäsäännöksen osalta THL tulkitsee, että *THL ei kerää enää toimintavuotta 2018 koskevia varhaiskasvatustietoja.*

Päivi Lindberg

14.3.2018

Yhteenveto lausunnosta

Luonnoksessa hallituksen esityksestä varhaiskasvatuslaiksi tulee hyvin näkyviin varhaiskasvatuksen kokonaisvaltaisuus sekä merkitys osana monialaista lapsi- ja perhepalveluiden kokonaisuutta. Varhaiskasvatuksella on suuri merkitys lasten vertaissuhteiden mahdollistajana, hyvinvoinnin ja oppimisen edistäjänä, varhaisena tukena, ehkäisevänä lastensuojeluna sekä lastensuojelun avopalveluna. Subjektiiivisella varhaiskasvatusoikeudella on koulutuspoliittisen merkityksen lisäksi keskeinen perhepoliittinen, työvoimapoliittinen ja tasa-arvopolitiittinen merkitys, jolloin varhaiskasvatuksen päivähoito-oikeudellista merkitystä ei tule unohtaa. Varhaiskasvatusta tulisi kehittää edelleen moniammatillisena, yhdenvertaisuutta mahdollistavana ja lasten sekä perheiden tarpeidenmukaisena palveluna. THL toteaa, että

- Lasten ja perheiden eriarvoisuuden vähentämiseksi, ja jotta perheet voivat valita lapsen tilannetta tukevan varhaiskasvatuksen sekä vanhempien työssäkäyntiä parhaiten tukevan hoitojärjestelyn, kokopäiväinen subjektiivinen oikeus tulisi palauttaa lakiin.
- Avoimen varhaiskasvatuksen määrittely on kannatettava uudistus. Avoin varhaiskasvatus tulisi tehdä perheille vielä paremmin todelliseksi vaihtoehdoksi määrittelemällä sille selkeät reunaehdot, kuten velvoittavuus suhteessa 3 §:n tavoitteisiin sekä henkilöstölle kelpoisuusvaatimukset.
- Avointa varhaiskasvatusta tulisi kehittää yhteistyössä tulevien maakuntien lapsi- ja perhepalvelujen (perhekeskus) kanssa osana matalan kynnyksen palvelukokonaisuutta.
- Henkilöstörakenteeksi esitetty 1+1+1 -malli tulisi mahdollistaa monialaisen osaamisen edistämiseksi. Tällöin lakiluonnoksen 37 §:stä tulisi poistaa sana vähintään "...josta puolella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus".
- Päiväkodin johtajan tehtävään tulisi määritellä kelpoisiksi myös ylemmän AMK tutkinnon ja tarvittavat pedagogiset lisäopinnot suorittanut henkilö. Lisäksi pykälässä mainittu riittävä johtamistaito on epämääräinen ja vaatii täsmennystä.
- Vuorohoidon määrittelemisen 13 §:ssä on kannatettavaa.
- Liitteenä olevan asetuksen ensimmäisen pykälän määrittämä varhaiskasvatuksen korkeampi suhdeluku (1/13), kun lapsi on varhaiskasvatuksessa alle viisi tuntia päivässä, tulisi poistaa, jolloin suhdeluku olisi yhteneväinen lapsen varhaiskasvatuksessa olon ajasta riippumatta.
- Asiakkaan suostumuksen pyytäminen salassapidettävien tietojen luovuttamiseen on mainittu luonnoksen perusteluosiossa. Toimiminen asiakkaan kanssa avoimesti ja luottamusta herättävästi on kuitenkin äärimmäisen tärkeää yhteistyön ja siten lapsen edun kannalta ja tätä menettelyä tukisi, jos asiasta säädettäisiin lain pykälissä.
- Varhaiskasvatuksen tietovarannon osalta THL on tärkeä yhteistyökumppani, mikä tulisi ottaa huomioon useissa lain kohdissa.
- Varhaiskasvatuksen tietovarannon käyttötarkoituksen osalta on otettava huomioon, että on tilanteita, joissa on tarpeen evätä huoltajan oikeutta saada lastaan koskevaa tietoa.

Pääosin luonnos hallituksen esityksestä varhaiskasvatuslaiksi on selkeä ja johdonmukainen sekä esittää useita parannuksia nykyiseen varhaiskasvatuslakiin.

Pääjohtaja

Juhani Eskola

Osaston johtaja

Tuire Santamäki-Vuori

www.thl.fi